

Personalstiftelser

Av docenten Dag Helmers

I sitt betänkande "Pensionsstiftelser II" (SOU 1965:41) har pensionsstiftelseutredningen även behandlat personalstiftelserna och därvid framlagt förslag till lag om personalstiftelse.

Utredningen har införskaffat viss statistik, varav framgår att den under 50-talet uttalade uppfattningen, att intresset för personalstiftelser skulle komma att öka, visat sig överdriven. Följande sifferuppgifter anger utvecklingen. År 1952 fanns 90 bundna och 177 fria personalstiftelser med en sammanlagd förmögenhet av 80 miljoner kronor. År 1960 fanns 92 bundna och 309 fria personalstiftelser under tillsyn med en sammanlagd förmögenhet av 68 miljoner kronor. Därjämte fanns samma år 111 fria personalstiftelser utom tillsyn med en sammanlagd förmögenhet av 25 miljoner kronor. Förmögenheten år 1960 hos samtliga bundna och fria personalstiftelser uppgick sålunda till 93 miljoner kronor. Förmögenheten år 1961 i personalstiftelser under tillsyn (438 st.) uppgick till 73 miljoner kronor. Avsättningarna till personalstiftelserna har varit av måttlig omfattning. Såsom framgår av utredningens statistik uppgick avsättningarna till personalstiftelser under tillsyn sammanlagt till 3,6 år 1956, 1,9 år 1957, 4,2 år 1958, 2,9 år 1959, 6,9 år 1960 och 4,8 år 1961, allt miljoner kronor. För utredningen tillgängliga uppgifter tyder icke på att personalstiftelserna tilldragit sig ökat intresse efter år 1961.

Utredningen anser, att personalstiftel-

serna har en funktion såsom förmedlare av välfärd till arbetstagare vid sidan om den välfärd, som direkt erbjuds i arbetsgivarens rörelse. Personalstiftelserna bör därför enligt utredningens mening alltså jämt få bestå. Nuvarande lagstiftning om personalstiftelser, som huvudsakligen finnes på skattesidan, anser utredningen dock icke tillfredsställande.

Sålunda kan det från skattesynpunkt ej anses nöjaktigt att medel såsom nu är fallet — kan "lagras" i stiftelsen för obegränsad tid. Den omständigheten, att arbetsgivaren åberopat visst ändamål såsom grund för avsättning, hindrar honom icke från att själv bestrida samma utgift med medel ur sin egen rörelse och erhålla avdrag härför. Som huvudregel bör gälla, att till personalstiftelse anslagna medel skall komma till användning inom rimlig tid.

De materiella bestämmelserna om personalstiftelser bör enligt utredningens mening såvitt möjligt ges i civillag och icke såsom nu i skattelag. Liksom beträffande pensionsstiftelserna hävdar utredningen att skillnaden mellan bundna och fria stiftelser bör försvinna och samtliga regler sammanfattas i en civillag.

Beträffande personalstiftelses ändamål föreslår utredningen att detta skall anges på följande sätt: "Stiftelse med ändamål att i arbetsgivarens intresse främja arbetstagares eller deras efterlevandes välfärd". Avsikten med en personalstiftelse är givetvis icke att ställa medel till förfogande för sådana kostnader som har ett

direkt samband med själva rörelsen genom t ex. tjänsteavtal. Såsom exempel på dylika kostnader anges avlöning eller pension samt vidare sådana förmåner, som arbetsgivaren är pliktig att utge till anställd. Utredningen har genom dessa riktlinjer sökt begränsa ändamålet för att bl. a. undvika sammanblandning med pensionsstiftelserna. I samma syfte förordar utredningen, att nu bestående stiftelser, som avser såväl pensionering som ren välfärd, vid lagstiftningens ikraftträdande skall uppdelas på en pensionsstiftelse och en personalstiftelse. Vid denna uppdelning äger pensionsändamålet företräde.

Utredningen framhåller bl. a. att det regelmässigt ej torde överensstämma med det föreslagna stadgandet att personalstiftelse tillhandahåller bostäder åt i tjänst varande arbetstagare. Däremot syns det inte vara något hinder mot att en personalstiftelse står som ägare till pensionsbostäder. Tillhandahåller sådan stiftelse vid lagstiftningens ikraftträdande bostad eller annan förmån till arbetstagare, som är av sådan karaktär att den faller utanför ändamålsbestämmelsen, må förmånen dock enligt införandelagen även fortsättningsvis utges.

Även i fortsättningen bör arbetsgivaren i stiftelseurkunden kunna förordna att personalstiftelsen skall kunna omfatta endast en viss grupp av arbetstagare.

Den styrelse som skall finnas för personalstiftelse skall ledas av en ordförande förordnad av länsstyrelsen. Övriga leda-

möter utses till lika antal av arbetsgivaren och arbetstagarna.

Personalstiftelse får inte mottaga fordran från arbetsgivaren eller försträcka arbetsgivaren medel. Utredningen föreslår sålunda att stiftelsens karaktär av realstiftelse skall fastslås i civillagen. Enligt övergångsbestämmelserna får dock före lagens ikraftträdande uppkommen fordran på arbetsgivaren kvarstå.

Beträffande dispositionen av stiftelsens medel äger arbetsgivaren gottgöra sig för utgifter som han haft inom ramen för stiftelsens ändamål. I övrigt förfogar stiftelsestyrelsen över medlen.

Upphör arbetsgivaren med sin rörelse skall stiftelsen träda i likvidation. Befintliga medel skall i första hand användas för pensionsändamål och därefter för annan välfärd åt arbetstagarna. I sista hand skall medel gå till allmännyttigt ändamål.

Överföres en rörelse eller rörelsegren till annan arbetsgivare skall länsstyrelsen pröva, huruvida stiftelsen skall överföras till efterträdaren.

Alla personalstiftelser skall stå under tillsyn och lagen är avsedd att träda i kraft den 1 mars 1967.

Vad gäller den skatterättsliga behandlingen av personalstiftelser föreslår utredningen att samtliga skall vara skattefria. Avdragsrätten för avsättning till personalstiftelse begränsas endast därigenom att de avsatta medlen skall kunna beräknas komma till användning under de närmaste åren efter avsättningen.